

Asia: VN/24649/2023/

Ositusvaateen vanhentuminen; työryhmän mietintö

Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Ei kommentteja.

Avio-oikeuden vanhentuminen (AL 66 §, 103 c § ja 103 d § sekä lakiehdotukset 2-4)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Työryhmän ehdotus on pääpiirteissään kannatettava. Ositusvaateen vanhentumisesta säätäminen selkeyttäisi oikeustilaa. Sääntely helpottaisi myös esimerkiksi asuntojen ja kiinteistöjen vaihdantaa ja sen rahoitusta, kun tarve selvittää osituksen toimittamista jopa vuosikymmenien takaisen ositusperusteen syntyhetken jälkeen vähenisi.

Mietinnössä esitetyistä syistä on perusteltua säätää myös mahdollisuudesta poiketa ositusvaateen vanhentumisajasta sopimuksella. Riitatilanteiden välttämiseksi vanhentumisajasta poikkeamista koskevaan sopimukseen on tärkeää ulottaa ehdotettu rekisteröintivaatimus. FA kannattaa perustettavaksi ehdotetun avio-oikeusasioiden rekisterin tietojen julkisuutta ehdotetusti. Tämä on asunto- ja kiinteistöomaisuuden hankkimisen ja sen rahoituksen helpottamiseksi tärkeää.

Työryhmämietinnöstä poiketen FA katsoo, että vanhentumisajasta poikkeamista koskevan sähköisen sopimuksen tekeminen tulisi mahdollistaa jo nyt ehdotetun lakimuutoksen yhteydessä. Sopimusten tekemisessä käytetään todennäköisesti verrattain usein asiantuntija-apua, jolloin muista avioliittolaissa säädettyistä asiakirjoista poikkeava muotovaatimus ei muodostu ongelmaksi, varsinkin jos paperimuotoiset sopimukset edelleen säilyvät vaihtoehtona eikä avio-oikeuden vanhentumista koskevia sopimuksia tehtäisi olennaisesti työryhmän arvioimaa enempää eli joitakin kymmeniä kappaleita vuosittain. Sinänsä FA kannattaa sitäkin, että muiden avioliittolaissa säädettyjen asiakirjojen muotovaatimuksia tarkastellaan erikseen tulevaisuudessa.

FA kannattaa työryhmämietinnöstä poiketen avio-oikeuden lopullisesta vanhentumisesta säätämistä siten, että avio-oikeus vanhenisi 20 vuotta lainvoimaisesta avioeroa tai avioliiton kumoamista koskevasta tuomiosta. Lopullinen vanhentumisaika tehostaisi ehdotetun sääntelyn toivottuja vaikutuksia ja rajaisi selvittelykustannuksia, jotka yksittäistapauksissa voivat olla hyvinkin mittavia. Ei

liene todennäköistä, että puolisoiden väliset sopimukset kahtakymmentä vuotta pidemmästä vanhentumisajasta muodostuisivat yleisiksi. Tällöin puolisoiden sopimusvapauden rajoituksella ei olisi kokonaistarkastelussa suurta merkitystä.

Vallinnanrajoitusten vanhentuminen (AL 86 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

FA ei vastusta vallinnanrajoitusten vanhentumista kymmenessä vuodessa avioeroa tai avioliiton kumoamista koskevasta lainvoimaisesta päätöksestä tai puolison kuolemasta lukien. Maanmittauslaitoksen ehdottama malli, jossa vallinnanrajoitukset päättyisivät asunnon käytön kotina päätyttyä olisi asuntojen vaihdannan kannalta sujuvampi kuin mietinnössä ehdotettu. Mietinnössä esitetyt näkökulmat huomioiden ehdotettu mallikin on kuitenkin hyväksyttävissä.

Yhteisomistusolettaman vanhentuminen (AL 89 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

FA kannattaa yhteisomistusta koskevan olettaman vanhentumisesta säätämistä ehdotetusti niin, ettei yhteisomistusolettamaa enää sovellettaisi, kun avioliiton purkautumisesta on kulunut yli kymmenen vuotta. Ehdotus turvaa yksittäistapauksissa kolmannen osapuolen asemaa, vaikka käytännön soveltamistilanteet voivat jäädä harvinaisiksi.

Vaihtoehdot ja työryhmän harkitsemissa kysymyksiä, joihin ei ehdoteta muutoksia (mietinnön luvut 5.1 ja 5.2)

Näkemyksenne näissä luvuissa käsiteltyjen asioiden lainmuutostarpeista?

Avio-oikeuden vanhentumista koskevaa sääntelyä ei ole tarpeen ulottaa avopuolisoiden omaisuuden erotteluun.

Työryhmän toimeksiannon ulkopuolelle on sen työn kestäessä rajattu avio-oikeuden vanhentumista kuolemaan perustuvassa osituksessa koskevien muutosehdotusten laatiminen. Ratkaisun puolesta puhuvat erityisesti mietinnössä esitetyt verotukselliset näkökulmat. Se ei kuitenkaan ole ongelmaton kannustaessaan epäsuorasti ositusten lykkäämiseen.

Mietinnössä mainittuun tapaan kuolemaan perustuvan osituksen tosiasiallinen merkitys liittyy tilanteisiin, joissa puolisoiden perillispiirit ovat ainakin osin toisistaan erilliset. Nämä tilanteet ovat jo nyt suhteellisen tavallisia ja todennäköisesti yleistyvät tulevaisuudessa.

Mietinnössä todetaan asianmukaisesti, että sekä kuolleen puolison että lesken varallisuuden luetteloivan perukirjan olemassaolo pienentää omaisuuden muuttumisesta ja häviämisestä aiheutuvia ongelmia kuolemaan perustuvissa osituksissa avioero-osituksiin verrattuna. Ongelmia voi tästä huolimatta syntyä, jos omaisuus muuttuu merkittävästi lesken hallinta-aikana eikä sen kuluessa tapahtuneita luovutuksia voida enää osituksessa luotettavasti selvittää.

Lähtökohtana tulisi olla, että lesken kuoleman jälkeen toimitetun osituksen lopputulos vastaisi mahdollisimman hyvin ositusperusteen syntyhetkeä lähempänä toimitettua ositusta.

Vanhentumisajasta säätämättä jättäminen toimisi tätä tarkoitusta vastaan, vaikka lesken kuolemasta laskettu vanhentumisaikakaan ei estäisi edellä kuvattujen ongelmien syntymistä kokonaan.

Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Onko teillä täydennettävää ehdotuksen vaikutusarviointeihin?

Ei kommentteja.

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

FA kannattaa sitä, ettei ehdotettujen muutosten soveltamista rajattaisi vain voimaantulonsa jälkeisiin avioliiton päättymistilanteisiin. Ehdotettu viiden vuoden vähimmäisaika ennen säädösmuutosten voimaantuloa päättyneisiin avioliittoihin liittyvän avio-oikeuden vanhentumiselle on ymmärrettävä, mutta jatkovalmistelussa voitaisiin arvioida myös sen lyhentämistä esimerkiksi kolmeen vuoteen. Vaikka avioliiton päättymiseen erityisesti erotilanteissa voi liittyä yksilöllisiä syitä olla toimittamatta ositusta pian avioliiton päätyttyä, on viisikin vuotta kohtuullisen pitkä aika tällaisten syiden korjaantumiselle osituksen mahdollistavissa määrin. Mietinnön kirjaus siitä, ettei ehdotetulla viiden vuoden vähimmäisajalla ole tarkoitus pidentää voimassa olevaan lakiin perustuvan oikeuskäytännön mukaan vanhentuneiksi katsottavien ositusvaateiden ”voimassaoloaikaa”, on asianmukainen ja tärkeä.

Laitila Antti
Finanssialan Keskusliitto